

Я р а с л а ў
ГЖЭНДОВІЧ

ГАСПАДАР
ЛЕДЗЯНОГА
ТОМ I САДУ

Пераклалі з польскай
Марыя Пушкіна і Алена Пятровіч

Мінск
Выдавец А. М. Янушкевіч
2019

УДК 821.162.1-31
ББК 84(4Пол)-44
Г45

Пераклад з польскай паводле выдання:
Grzędowicz J. Pan Lodowego Ogrodu. Tom I.
Lublin: Fabryka Słów, 2012.

*Кніга выдадзена пры падтрымцы
Польскага інстытута ў Мінску*

Гжэндовіч, Я.

Г45 Гаспадар Ледзянога Саду : Том I / Яраслаў Гжэндовіч ; пер. з пол. М. А. Пушкінай, А. У. Пятровіч. — Мінск : А. М. Янушкевіч, 2019. — 436 с.
ISBN 978-985-7210-21-3.

Гэтая фантастычная сага з чатырох кніг напісана з размахам, дастойным твораў Дж. Толкіна і Дж. Р. Р. Марціна, Р. Жэлязнага і У. Ле Гуін. Яе адрознівае тонкае спалучэнне элементаў навуковай фантастыкі з жанрам «фэнтэзі». Галоўны герой Вука Дракайнен прыбывае на планету Мідгаард, каб даведацца пра лёс навуковай місіі і вярнуць яе на Зямлю. Тут пануюць сярэднявечныя парадкі і магія, і Дракайнена чакаюць незвычайныя здарэнні і павароты лёсу...

Раман Яраслава Гжэндовіча — выдатны ўзор сучаснай польскай фантастыкі, якая хуткімі тэмпамі здабывае новых адданых прыхільнікаў па ўсім свеце.

**УДК 821.162.1-31
ББК 84(4Пол)-44**

ISBN 978-985-7210-21-3

© Jarosław Grzędowicz
© Пушкіна М. А., Пятровіч А. У., пераклад на беларускую мову, 2019
© Афармленне, выданне на беларускай мове. Выдавец А. М. Янушкевіч, 2019

ЗМЕСТ

Раздзел I. НАЧНЫ ВАЊДРОЎНІК	9
Раздзел II. ДВОР ШАЛЁНАГА КРЫКА	51
Раздзел III. КОНЬ, КРУМКАЧ І ЧАЛАВЕК	99
Раздзел IV. ПЕРАКУЛЕННЫ ЖОРАЎ	137
Раздзел V. ГОРЛА ЦМОКА	185
Раздзел VI. АГОНЬ ПУСТЫНІ	239
Раздзел VII. ТАНЕЦ ЗМЕЙ	299
Раздзел VIII. СПАЛЕНАЯ ЗЯМЛЯ	349
Раздзел IX. САД ЗЯМНЫХ АСАЛОД	391

Перш чым уходзіць у хорам, трэба
праверыць дзверы, аглядзець уваходы,
бо хто яго ведае, мо ворагі ў той
заселі ў сялібе.

Hávamál — Прамова Высокага*

* Тут і далей цытаты з «Прамовы Высокага», «Прамовы Вафтрудніра» адмыслова для беларускага выдання пераклаў са стараісландскай мовы Ігар Кулікоў.

Раздзел I

НАЧНЫ ВАНДРОЎНІК

Казалі, што ён выйшаў наўпрост з хваль Паўночнага мора і што яго спарадзіла іх ледзяное, шалёнае бязмежжа, а жыццё яму дала аплодненая морам тапельніца.

Казалі, што ён прыйшоў з Пустак Вусцішы, дзе з'явіўся як увасабленне чыхіхсыці нячыстых думак, адрозны ад усіх іншых Ценяў. Адрозны, бо ва ўсім падобны да чалавека.

Казалі, што ён быў сынам Гінда, бога ваяроў, зачатым ад смяротнай жанчыны падчас адной з яго вандровак па свеце ў абліччы валацугі.

Казалі, што ён нарадзіўся ад бліскавіцы, якая забіла ў дзюнах Сікрану Салёны Вецер, дачку вялікага мараплаўца Стыгінга Звонкай Сякеры. Яна самотна стаяла на кручы ў навальніцу, вызіраючы на гарызонце ветразі карабля свайго каханага. Ужо мёртвая, яна спарадзіла полымя і ваяра.

Казалі, што ён з'явіўся наўпрост з ночы, верхам на вялікім, быццам цмок, кані, з ястрабам на плячы і ваўком поруч.

Казалі розныя глупствы.

Усё было зусім інакш.

Праўда ў тым, што яго выплюнулі зоркі.

* * *

— У цябе пятнаццаць хвілін, — тлумачыць Ёфа. Тлумачыць, напэўна, у дзясяты раз. Я сяджу прышпілены ўнутры

кокана, мая дзівацкая экіпіроўка запаўняе ўсе адсекі капсулы, на заднім фоне завіхаюцца тэхнікі ў яскрава-чырвоных камбінезонах, хтосьці падключае тоўсты кабель і лаецца, бліскаюць аранжавыя сігнальныя агні, быццам механізм штохвіліны вырыгвае струменьчыкі густой пары. Я не гатовы.

Я не гатовы.

— Памятай. Ты мусіш адысці прынамсі на паўкіламетра і схаваць сваю башку. Выбух будзе не вельмі гучны. Капсула самаліквідуецца, але цябе можа зачапіць камянямі, абломкамі дрэў або чымсьці яшчэ. Будуць дзве ўдарныя хвалі. Спачатку звычайная, ад выбуху, пасля зваротная. Прыкладна праз тры секунды.

Першы крык сірэны. Напышлівы жаночы голас пачынае адлік. Пакуль кожныя дзесяць секунд ад шасцісот.

Я не гатовы.

Зараз яны мяне шмальнуць, а пасля пойдучь у сталоўку.

Не разумею, як я мог у гэта ўвязацца. Ёфа папраўляе нейкія кабелі ўнутры капсулы і цішком упіхвае ў схоўку пачак тытуню.

— Як вы пачуваецеся? — у навушніках чуваць металічны голас Навінкава. — У вас пачашчаецца пульс.

— Цікава чаму, — цаджу я ў муштук.

Дэбільны канавал.

Я адчуваю сябе нейкім старажытным мёртвым уладаром. Прывязаным да трона, які праз момант знікне ў агні. Перада мной цягнецца чарада жалобнікаў з дарамаі. Я ўжо атрымаў швейцарскі сцізорык і бутэльку ракіі ад нейкага земляка. Усё гэта нелегальна. Артэфакты. Анахранізмы. Кіраўніцтва місіі так старалася, каб у мяне не было нават запальнічкі.

Пасмяротныя дары.

Не хапае толькі плачак.

Яны павінны былі паклапаціцца пра плачак.

Пяцьсот секунд.

Я не гатовы.

— Як ты? — гэта Дэйдрэ. Рудыя кудзеры зніклі пад капюшонам, прыгожыя вусны ўздрыгваюць, у вачах бліскаюць дыяменты.

Усё ж адна плачка знайшлася. Наша кароткае знаёмства не атрымалася, мая рудая Дэйдрэ з Дэры (таго, які некаторыя няправільна называюць — Лондандэры). Ты ведала, што нічога з гэтага не выйдзе. Такі сабе франтавы раман.

Я толькі падымаю вялікі палец. Лічбар пакуль неактыўны. Я не магу сцішыць эмоцыі і ўдаваць з сябе крутога. А яшчэ мне сумна, рудая Дэйдрэ з Дэры.

Але ўжо запозна, нават для таго, каб штосьці сказаць.

Маё вогнішча зараз падпаляць.

Ты ж не пацалуеш мяне праз шлем.

Зрэшты, ты сапраўдны камандас, Дэйдрэ. Сапраўдная «выдра». Капрал Выведна-дыверсійнага рэйдарскага аддзялення. А я толькі добраахвотнік выведкі, які прайшоў адмысловую падрыхтоўку.

Ты круцейшая за мяне.

Да таго ж, я знікну на троне ў полымі, а ты пойдзеш у ста-лоўку.

Я выцягваю руку. Дэйдрэ паляпвае мяне па далоні. Так ужо ў нас атрымліваецца. Няма часу на сцэны.

А пасля хтосьці памірае не развітаўшыся.

Васьмёра дагэтуль не вярнуліся. Я мушу толькі праверыць, што з імі сталася. А хутчэй за ўсё, ідэнтыфікаваць целы. Два гады мінула. А калі яны выжылі, то або выцягнуць іх, або выправіць тое, што яны пахерылі. І вярнуцца.

Я вярнуся, каб на вас ліха.

Трыста пяцьдзясят.

Века капсулы, выпулкае, як панцыр хрушча, апускаецца з візгатам серваматораў. Я чую, як шчоўкаюць рыгелі.

Дэйдрэ цалуе сямнаццаціслойнае шкло трохкутнага візіра. На браніраванай паверхні застаецца след іржава-карычневай памады.

Прыгожыя вусны Дэйдрэ пакідаюць на маім саркафагу адбітак колера запечанай крыві.

Сталёвы грукат на версе капсулы. Трэск, з якім калодкі ўваходзяць у прычальнае гняздо.

Усе кантрольныя экраны ўспыхваюць зялёным і бурштынавым колерамі.

— Начны Вандроўнік, гэта Цэнтр. Пачынаем спуск. Як сябе адчуваеш, Дракайнен?

— Гатовы.

— Ты ўжо на транспартных рэйках, накіроўваем да камеры спуску.

— Зразумеў.

Усю дарогу Цэнтр распытвае пра паказанні прыбораў і працэдуры — верагодна, для таго, каб чымсьці мяне заняць. Гэта не шатл. Гэта капсула спуску. Я — груз. Я ні на што не ўплываю. Старт і прызямленне пройдуць аўтаматычна. Я павінен заціснуць зубы на загубніку і памятаць пра дыханне. Па магчымасці расслабіць мышцы, думаць пра Еўропу і пастарацца знайсці ў гэтым кроплю прыемнасці. І ўсё.

Штосьці нахшталт пнеўматычнай пошты.

— Як ты сябе адчуваеш, Нітй'сэфні?

Нітй'сэфні — Начны Вандроўнік. Мой пазыўны. Прамоўлены на гарлавой гаворцы Людзей Узбярэжка. Апрача мяне гэтую мову ведаюць, напэўна, чалавек дваццаць. Я пазнаю голас. Гэта Ледавік. Кіраўнік місіі. Сімпатычны ягамосць, дабрадушным выглядам падобны да зычлівага прафесара філасофіі якога-небудзь прэстыжнага ўніверсітэта. Насамрэч бязлітасны, як кобра, д'ябал, які спакусіў мяне запісацца ў праграму. А цяпер вырашыў развітацца асабіста. Гэта дакладна зробіць добрае ўражанне.

— Як пасылка ад бабулі, начальнік.

— Усё будзе, як у парку атракцыёнаў. Табе спадабаецца.

Калідор, па якім рухаецца мой кокан, асвятляюць флюарэсэнтныя абручы лямп, за мной замыкаюцца замкі.

Я сам гэтага хацеў.

Зорак не бачна.

Не бачна таксама планеты, якая праз момант стане маім адзіным светам.

Калі адчыняецца замок спускальнага дока, усё ўжо знізу, пад капсулай. Я магу глядзець на сцяну, якую штосекунды залівае аранжавы бляск сігнальнай лямпачкі.

У навушніках шум. Цэнтр правярае апошнія параметры, напышлівая курва пачынае адлічваць кожную секунду. Што за голас! Абражаная валькірыя перад самымі месячнымі. Спадзяюся, мы з ёй ніколі не сустрэнемся.

— Хочаш нешта сказаць?

— Я не вінаваты.

Апошні гук майго свету — бразгат тармазных рээк, што праслізгваюць па брані, і прыглушаны гром запальвання.

Я не гатовы...

Потым звонку ўжо аніякіх гукаў, толькі галасы ў навушніках. Я выдаю радасны каўбойскі выкрык і звальваю.

Такія бесцэрымонныя паводзіны — традыцыя. Я дзікун, суворы і несмяротны.

Так, напраўду, усё гэта пачынае мне падабацца.

Амаль нічога не відаць. Усё віруе, зоркі размазваюцца зігзагамі, але на момант я бачу Манту, што вісіць на неба-схіле, быццам шырокі наканечнік кебірыйскай стралы. Яна імгненна скурчваецца і ператвараецца ў чарговую, не адрозную ад іншых зорачку. Бывайце, падаткі, працэдуры і інструкцыі. Бывай, цывілізацыя. Бывайце, святы, хот-догі і шпіталі. Бывай, Зямля. Бывай, салодкая Еўропа. Хай твой бык нясе цябе на халерныя ростані.

Канец.

І хай вас ліха.

Я стараюся дыхаць нармальна, але складваецца ўражанне, што кішкі лезуць горлам. Скура на твары расцягваецца ў грывасе, і я пачынаю слепнуць. Я адчуваю, як кроў пакідае пальцы, як дранцвеюць ногі.

На трохкутным візіры я ўсё яшчэ бачу адбітак прыгожых вуснаў Дэйрдрэ з Дэры. Крывавы след пацалунку застаецца на шкле, пакуль яго не здзірае кокан шалёнага полымя, што выпускаецца вакол капсулы.

Ніхто мяне не чакае. Высокая строма на беразе мора пустая да самага гарызонту. Да ўскрайку парослых рэдкімі перакручанымі хмызамі салёных балот, дзе маячыць цёмная лінія лесу.

Зусім бязлюдна. Гэта добра. Калі б хтосьці тут круціўся, яго давялося б забіць.

Гэта не жарт.

Місія надзвычай сакрэтная. Афіцыйна нелегальная. На ўвесь гэты свет накладзены суцэльны карантын. З моманту правалу даследчыцкай праграмы карантын абсалютны. Першая антрапоідная цывілізацыя ў даследаваным космасе. Бясцэнная. Ім нельга даведацца, што яны не адны ў Сусвеце. Нам нельга корпацца ў іх культуры, што б яны ні рабілі. Хто ж мы такія, каб судзіць, і гэтак далей. Усё, што я раблю, само маё існаванне парушае ўсе інструкцыі, урачыста падпісаныя ў Брусэлі. У святле ідэалогіі неінтэграцыі Ледавік — забойца. Ставіць на кон культурны шок, каб уратаваць некалькі людзей. Некалькі адзінак. І, можа, у дадатак, хоча ведаць, у чым тут справа.

Гэта не адпавядае дырэктывам.

Але мне зусім не перашкаджае.

Я прыязмляюся з дакладнасцю ў пяцьдзясят метраў ад краю строма. Парашут тыпу «крыло» і гравітацыйныя манеўровыя рухавікі.

Чакаю пяць хвілін, каб пакрыццё астыла настолькі, што можна было б выйсці, а потым адкідваю засаўкі века і адшпільваю рамяні.

Капсула, што стаіць у коле выпаленай травы, падобная да трэснутага плода.

У мяне мала часу. Я не магу тарашчыцца на краявіды. Усе сляды майго прыбыцця павінны знікнуць як мага хутчэй.

Трэба дастаць увесь рыштунак, які я мушу забраць з сабой. Згарнуць парашут і захаць яго ў люк. А потым наўючыцца ўсім барахлом і запусціць адлік.

Я мушу адысці на паўкіламетра. Гэта адлегласць, якая аддзяляе мяне ад вапнавых скал каля лесу. Гэта добра. Яны схаваюць мяне ад усіх аскепкаў.

Рэчы я пераношу па частках. Набітыя ўючныя торбы, сядло, мех, зброя. Паветра халоднае і чыстае, асветленае наймаверным выразным захадам. Гэта адзіная іншая планета, якую я бачыў у жыцці. Як большасць людзей, я ніколі не пакідаў Зямлю. І, перш за ўсё, я не магу зразумець, чаму ўсё навокал выглядае так звычайна.

Па-свойску.

Трава як трава. Расліны як расліны. Крыху чужыя, але не больш, чым у нейкай там Бразіліі ці Аўстраліі. Неба над галавой, захад сонца, марскія хвалі пад стромай выглядаюць нармальна. Як на палігоне Коста Вэрдэ. Як дома пад Сплітам.

Як паўсюль.

Мне шкада парашута. Некалькі дзясяткаў квадратных метраў матэрыі. Мацнейшай і лягчэйшай за якую-коледы даступную тут тканіну. Мноства выдатных тросаў, сплеченых з арахніду. На кожным можна павесіць вала. Усё гэта за долю секунды павінна стаць парай, а ўва мне месяцы забойчых трэніровак па выжыванні сфарміравалі інстынкт смеццара. Можа спатрэбіцца кожная рэч, якую ты знойдзеш. Таму мне цяжка развітвацца з парашутам. Ён ідзе ў расход, і ўжо неўзабаве, корпаючыся з нейкім прымітыўным перавяслам, я буду сумаваць па ім. Я падымаю вечка дэтанатара, паварочваю ключ, уводжу шасцілічбавы код, а пасля цягну пафарбаваную ў чырвоны колер ручку, паварочваю яе і выцягаю на ўсю даўжыню.

Нічога.

Замест квадратных лічбаў адліку на экране я бачу плынь машынных кодаў, пасля нейкія значкі і — адно за другім — паведамленні пра памылкі.

Мяне кідае ў жар.

Гэта адна з таямніц гэтага свету.

Адна з тых, якія мне трэба раскрыць.

Мідгаард — зона смерці для електронікі. Пасля кароткага прамежку часу ўсе гаджэты, што акружаюць нас дома з нараджэння да поўнай годнасці смерці, спачатку шалеюць, потым псуюцца і ўрэшце паміраюць. Першая экспедыцыя не змагла нават пачаць сваю дзейнасць. Ратавальны шатл, які адправілі па іх, пасля старту паспеў толькі выйсці на арбіту: праз момант усе прыборы здохлі. Згасла нават святло ў кабіне, а пасля шатл стаў на дрэйф. Яго давялося буксіраваць. Усе выжылі, але выкінуць давялося нават гадзіннікі.

Шатл, які прыбыў забраць апошняю экспедыцыю, чакаў у прызначаным пункце толькі паўгадзіны. Вяртаючыся, ён ледзь не разбіўся аб док галоўнага карабля.

Цяпер я не ведаю, ці то дэтанатар запусціўся, а здох толькі экран, ці то не быў прыняты ўвесь алгарытм самазнішчэння. У выпадку памылкі, пакуль я тут корпаюся, сагнуўшыся ў дугу, і змагаюся з клавіятурай, гіпертэрмабарычная галоўка можа ажыць пад маімі нагамі.

Канец місіі.

Я адчуваю, што палатняная кашуля макрэе. Нервова стукваю па мёртвых клавішах, актывуючы працэдуру затрымкі, пасля перазапускаю прыладу ключом.

Загрузка пайшла, але цягнецца ўсё ў тры разы даўжэй, чым звычайна. Зноў ключ, коды, ручка. Гэтым разам адлік пачынаецца. Некаторыя лічбы выглядаюць здзіўнавата, як літары чужога алфавіта.

Прымаю версію, што дэтанатар спрацаваў, і галопам кідаюся ў напрамку скал.

Выбух наганяе мяне праз, самае большае, дзвесце метраў.

Я ўбачыў асляпляльны бляск і нават не паспеў упасці. Выбуховая хваля змятае мяне, быццам цунамі, цягне па брудзе і моху дрыгвы. Рот поўны балотнай вады, спіна і адна рука гараць, быццам абвараныя.

Праз паўсекунды хваля вяртаецца. Паветра запаўняе пустку ў эпіцэнтры выбуху.

Выснова простая: дэтанатар запусціўся з першага разу.

Яшчэ б крыху — і...

Вакол месца, дзе знаходзілася мая капсула, цяпер толькі паўкруглая варонка, быццам адгрызеная ад стромы, і кола абвугленай травы. Над усім гэтым утвараецца дымны грыб — такі сабе мініяцюрны ядзерны выбух.

І загадаў караблі на ўзбярэжжы спаліць даастантку.

За ланцугом скал, склаўшы рыштунак, я сядваю на пляскаты камень і абапіраюся спінай аб граніт. Я гляджу, як прыцемкі ахінаюць неба. Слухаю чужыя маркотныя галасы птушак.

У нашым свеце цяжка знайсці пустку, дзе не будзе нічога, апроча прыроды, неба над галавой і чалавека на камені. Чалавека, у якога толькі адзін закон — той, што ў яго сэрцы. Усё мае жыццё, куды б я ні кіраваўся і што б ні рабіў, мяне абмяжоўвалі мільёны правілаў. Тысячы чыноўнікаў стандартызавалі кожную маю думку і кожны ўчынак. Для ўсяго ў іх былі працэдуры. Увесь час яны намагаліся апекавацца мною і ахоўваць ад якой-коначы рызыкі. Усё жыццё я пачуваўся так, быццам мне дванаццаць год. І ў мяне мільёны бацькоў.

Тут ніхто мною не апекуецца. Можна напіцца, зламаць сабе нагу, падарвацца на ўласным тэрмазарадзе або ўваліцца ў нейкую студню. Усё на ўласную рызыку.

Божа, якая палёгка.

Пад кучай уюкоў я знаходжу пластыкавую бутэльку палінкі «Манастыр» і раблю вялікі глыток, але спачатку выліваю крыху на далонь і прыціскаю руку да зямлі. Ахвяра для Гінда, бога ваяроў. Цяпер Узбярэжжа Ветразей — мая адзіная айчына. Я адчуваю смак сліў, што раслі на іншым баку космасу, дзесьці пад Рыкай. Смак адрытычнага сонца, якое віднее тут ледзь заўважнай бледнай зоркай сярод нязначнага сузор'я пад назвай Рука. Неймаверна далёка. Невытлумачальна. Чалавек не ўмее думаць астранамічнымі катэгорыямі. Мяне перасцерагалі ад гэтага. Гэта фатальна для самаадчування. Можна звар'яець.

Быццам хтосьці, хто пагаджаецца на нешта падобнае, наогул можа быць нармальны.

Я раскладваю свой сціплы скарб. Кожны прадмет ведаю на памяць, тысячу разоў трымаў яго ў руках. Я ўмею складваць і раскладваць ўсё нават у сне.

Спачатку я не разумеў, навошта ўсё гэта. Лічыў, што ў мяне павінна быць нармальна зброя. Прынамсі, пісталет. Я магу быць падобным да тубыльцаў, зразумела, але навошта наймаць штаб спецыялістаў і пад кіраўніцтвам ксенаэтнолагаў шыць мне боты з адмысловай мадыфікаванай скуры з дапамогай кланіраваных сухажылляў, калі я магу проста надзець трывалыя вайсковыя або турыстычныя боты за пяцьдзясят еўра? Каму якая розніца? Увайду ў легенды як Той Хто Меў Чароўныя Боты і змяню культуру гэтага свету?

Чаму мне нельга ўзяць майткі? Я абкручаны тонкай палятнай хусткай, быццам пялюхай. Гэта не так цяжка. Перавязваешся на поясе стужкай, пасля прастакутны кавалак тканіны, што звісае ззаду, пераварочваеш на іншы бок, каб атрымаліся два трохкутнікі, працягваеш між нагамі, а потым канец прасоўваеш пад стужкай і выцягваеш вонкі. Проста.

І нязручна.

Пад маім грузам прагнуўся б дужы конь, але трэба неяк цягнуць самому. Мяне навучылі абыходзіцца без абсталявання, але невядома, колькі часу я тут прабаўлю. Кожны прадмет павялічвае мае шанцы на выжыванне.

Мяне прызнаюць зніклым падчас акцыі, калі праз год я не апынуся на гэтым самым месцы або калі не падам прыкмет жыцця.

Электроніка памірае адразу ж, але біянічныя структуры неяк выжываюць. Мяне гэта не здзіўляе. Урэшце, людзі і жывёлы пачуваюцца тут выдатна.

Я выцягваю кантэйнер з радыялярый. Мая цацка. Мая жывёлінка.

Мой перадатчык.

Металічны цыліндр пакрыты блытанінай арнаментаў. Я націскаю на некалькі элементаў узору ў вызначаным парадку — галава змяі, кляновы ліст, кола воза, вока жа-

бы. Унутраная ёмістасць высоўваецца з шыпеннем, радзялярыя сонна гайдаецца ў зеленаватым гелі, быццам вялікая медуза. Шчупальцы звісаюць свабодна, капелюшы антэн ахопліваюць яе сферу, па шклістым целе прабягаюць толькі дробныя кропкі люмінесцэнтнага бляску. Перадатчык знаходзіцца ў штучным анабіёзе і чакае свайго часу. Адночы мне давядзецца выклікаць дапамогу, паведаміць аб заканчэнні місіі або перадаць свой апошні рапарт, і тады радзялярыя абудзіцца. Я дашлю сваё паведамленне проста на назіральны спадарожнік, і, верагодна, гэта будзе каштаваць ёй жыцця.

На трэніроўках выявілася, што для маршу я мушу начапіць на сябе даспехі цалкам. Інакш я не змагу гэта ўсё несці. Латы не цяжкія, ды, калі іх зняць, вельмі нязручныя. Цяпер імі набіты пукаты мех, але трэба ўзяць яшчэ саквы, скручаны плашч, зброю, шчыт і сядло. Калі б гэта былі звычайныя тутэйшыя латы, я ледзь паварочваўся б з усім гэтым. Дзякуючы сучасным матэрыялам, задачай якіх была як мага больш дакладная імітацыя кутай сталі, плеченых рамянёў і ўмацаванай скуры, усё разам са шлемам важыць толькі дванаццаць кілаграмаў. Поўны рыштунак нармальнага ваяра Узбярэжжа важыць у два разы больш. Я надзяваю панажы, карвашы, кальчугу, аблегчаны паўпанцыр і шлем. Зашпільваю пояс са зброяй і ўпершыню на гэтай планеце выцягваю меч.

Яго выкавалі ў майстэрнях Нордланда, што займаюцца вытворчасцю гравітацыйных баявых верталётаў. Ён не падобны да мячоў Людзей Узбярэжжа: крыху больш выцягнуты, эфес у два разы даўжэйшы, без выразнага хваставіка, з квадратнай шчытавой гардай і монамалекулярным клінком аднабаковага вастрэння. Сваёй формай ён крыху нагадвае сінобі-кен, меч старажытнаяпонскіх наёмных забойцаў. Мне была даспадобы самурайская катана, але мой інструктар баявых мастацтваў з дапамогай некалькіх баявых прыкладаў даказаў, што гэта дурны капрыз. Затое я атрымаў нашмат больш універсальную зброю, якой можна

біцца ў некалькіх розных стылях. Карыстаючыся шчытом, адной рукой або абэруч. Я магу фехтаваць, біцца ў стылі кэндзюцу або сячы, што той тампліер.

Мачэтэ я атрымаў у дадатак як звычайны падручны інструмент. Яго простая канструкцыя па сваёй тэхналагічнай дасканаласці не саступае мячу. Але ў парафеадальных культурах, падобных да гэтай, меч зазвычай не абы-што. Ён не толькі каштуе цэлага маёнтку. У ім гонар ваюра, духі ахвяр, удача, нейкі бог уласнай персонай і чорт ведае што яшчэ. Калі я пачну сячы ім сухое галлё на вогнішча або корпацца ў зямлі, ствару сабе праблемы ці стану пасмешышчам. У любым выпадку, без патрэбы прыцягну ўвагу.

Ёсць яшчэ нож, крыху бівачнага рыштунку, цёплая вопратка, запасныя боты, зімовы абутак, складны лук, стрэлы, авальны ламінарны шчыт і конская зброя. Халернае сядло. Яно дасканалае і лёгкае, у ім мноства схованак і розных сакваў, але няма, напэўна, нічога больш нязручнага для пераноскі, чым яно.

Шлем, натуральна, на галаву. Саквы пашытыя так, што я магу павесіць іх на плечы, адну спераду, іншую ззаду, і зашпіліць па баках. Тады атрымліваецца штосьці накшталт выродлівага запlechніка. Шчыт можна замацаваць на спіне. Лубяное налучча — на поясе ля правага бока. Мачэтэ — пад векам нагруднай торбы.

Сядло я ўрэшце закідваю на карак, знешнім чапраком яно абапіраецца аб шчыт, адно крыло ўваходзіць між сакваў і напатылічніка шлема.

Вось ён я.

Я іду.

Нагруджаны як вярблюд, у поўным узбраенні, з сядлом на карку, я выглядаю як Гутату і Гутата ў адной асобе. Спатыкаючыся, бразгаючы амуніцыяй, я брыду па брудным, поўным скальных вырастаў і сухастою балоце ў бок лесу, які схвае ўвесь гэты перазвон.

Карону за каня.

Апускаецца змрок. Я вырашаю абудзіць лічбара.

Лічбар. Мой паразітычны анёл-ахоўнік, выгадаваны ў сакрэтнай лабараторыі «Нісіма Біятронікс» па замове Выведна-дыверсійнага рэйдарскага аддзялення.

Адзіны элемент майго рыштунку, які я дакладна не згублю і без якога мне было б цяжка тут выжыць.

Ён робіць з мяне звышчалавека. Гэта дзякуючы яму я бачу ў цемры, за дзвесце метраў чую мышыны піск, гэта ён у момант небяспекі выпускае мне ў жылы гіперадрэналін, што паскарае мае рухі і рэакцыі. Дзякуючы яму металічны лызгат Людзей Узбярэжжа або гарлавое бульканне амітрайцаў гучыць у маіх вушах як матчына мова. У выпадку чаго ён абязболіць, вылекуе мяне, пакажа на заплюшчаных павеках мапу або прыцэл на сятчатцы вока.

Менавіта дзякуючы яму за год трэніровак я засвоіў столькі, колькі ў нармальным стане засвойваў бы дваццаць гадоў.

Без гэтага халернага грыба-паразіта ў маім мозгу ўся місія была б толькі звышдарагім самагубствам.

Яго запусцілі ў мяне праз нос.

Тады ён быў толькі зярліцай. Ён распусціў абалонку і ператварыўся ў лічынку, не большую за плазмодый малярыі. А потым павандраваў з кровазваротам, выпускаючы вонкі белыя крывяныя цельцы, пакуль не дабраўся да гіпаталамуса. Там ён укараніўся і пачаў расці, жывячыся маёй крывёй.

Калі ў глыбокай таямніцы дванаццаць гадоў таму была імплантаваная першая мадэль, мая любімая маці-айчына вуснамі нейкага ашалелага еўракрата дамагалася, каб лічбар пільнаваў функцыянаванне жаўнераў згодна з рэгламентам, статутам і адпаведнымі інструкцыямі. І найлепш, каб жаўнер быў паслухмяны. Падазраю, што яму мроілася Еўропа, у якой аднойчы нешта падобнае будзе імплантавацца кожнаму немаўлятку. Тыя шчасліўчыкі былі з аддзела «Фальшырмагер». Некалькі камандасаў загінулі ўжо падчас палігонных выпрабаванняў, а двое прастрэлілі сабе бошкі, перш чым іх імпланты паспелі дэактываваць. Трое скончылі ў вар'ятні.

Я баўся што трындос, калі яго запускалі ў мяне.

Мяне пераконвалі, што гэта шостая, старанна пратэставаная версія. Што гэта толькі дапаможная сістэма, стымулятар, які не закране маю індывідуальнасць. Што гэта проста ўнутраны кампутар, які на пэўны час актывуе неўжываныя мною зоны мозгу і дазволіць сілай волі кіраваць тымі працэсамі, на якія ў звычайным стане я не маю ўплыву. Што ў выпадку чаго можна даць задні ход. Калі яго дэактываваць, ён проста здохне, і арганізм ператравіць яго. Сцвярджалі, што ведаюць, што робяць.

Я ім на мезены палец не верыў.

І халерна баяўся.

А потым лічбар актываваўся і забраў мой страх.

Гэта першае, што ён зрабіў. Ён забіў ува мне здольнасць да простага чалавечага жаху. Панікі або гістэрыкі. Мне ўжо не спазнаць нармальнага чалавечага неўрозу, я не абуджуся з поўным неспакою і адчування няўцямнай бяды страўнікам, як нармальны чалавек. Перад абліччам небяспекі я да апошняга прыкідваю, думаю і планую. Я занепакоены або спалоханы, але мне ніколі не адчуць паралізуючай жуды. Я не ў стане. Калі нічога асаблівага не адбываецца, я бяздумна спакойны. І загадзя не пераймаюся.

Тады я падумаў, што лічбар зрабіў з мяне псіхпата, і адразу ж кінуўся з гэтым да Ледавіка.

Мяне даследавалі. Лічбар проста ўсталяваў мне фільтры. Я магу кахаць, любіць, спачуваць. Мне можа быць сумна. Я магу спалохацца. Вышэйшыя пачуцці засталіся. Але мае негатыўныя эмоцыі не ў стане развіцца да такой ступені, каб збіць мяне з ног.

Ледавік папярэдзіў, што гэта можа забіць мяне. Што пры такім раскладзе я мушу мець у два разы больш розуму, чым іншыя, бо гэтыя механізмы — жах і паніка — натуральная сістэма страхоўкі, укараненая ў інстынкце самазахавання.

Ды вось інстынкт гэты ў мяне апошнім часам і так слаба працаваў.

І найлепшы таму доказ — мая згода прыняць удзел у місіі.

Ёсць і кепскія бакі. Часам паскоранья рэакцыі зусім не зручныя. Калі гіперадрэналін напаўняе кроў, можна рукой прабіць дзверы, якія хочаш адчыніць, і пераламаць сабе косці. Гукі робяцца ніжэйшымі на некалькі актаў і невыразнымі. Не дай Божа ў такім стане пляснуць у ладкі. Можна адрэзаць сабе пальцы, хапаючыся за шнур.

Усе, хто праходзіў трэніроўкі ў замку Даркмур, пасля актывацыі лічбароў баяліся дакранацца да жанчын. Гэта ж таксама эмоцыі. Мы пераказвалі адзін аднаму легенды пра тое, што, маўляў, нейкі камандас у прыліве жарсці ўшчэнт разніс дзяўчыну. Зрэшты, у групе таксама былі і дзяўчаты. Дзве.

Пра тое, што адбываецца, калі двое з такімі стымулятарамі сустрэнуць адно аднаго, таксама хадзілі легенды.

Як пра мяне і Дэйрдрэ.

На шчасце, гэта былі толькі легенды.

Калі лічбар блаславіў мяне дарам моў, у звальненні я пайшоў у паб у Аксенхіл і не змог замовіць піва. Я блюзніў нейкай мяшанкай мовы Узбярэжжа з кебірыйскай, перасыпаючы ўсё харвацкай, фінскай і польскай лаянкай. Потым усё наладзілася.

Скатапічны зрок, у сваю чаргу, падаецца зручнай функцыяй, пакуль не натрапіш у цемры на нейкую крыніцу святла. Зрэшты рэагуюць імгненна, лічбар таксама, але паслявобраз на сятчатцы застаецца на некалькі хвілін. Неяк уночы Дэйрдрэ палезла ў лядоўню, падсвечваючы сабе па дарозе вачыма, і, натуральна, адчыніла дзверцы. Зрок вярнуўся да яе толькі пасля сняданку.

З іншага боку, разуменне, што пры патрэбе можна злавіць рукой стралу ў лёце або трапіць нажом у асу на камлі дрэва, дапамагае. Дазваляе выжыць. Маё заданне — збор інфармацыі. Мая галоўная зброя — мозг. Так мяне навучылі. Але фізічная перавага дае абсалютна іншы псіхалагічны падыход.

Сонца сядзе. Я брыду праз балота, ступаючы поруч з высахлымі камлямі, скачу па скалах і камянях, балансуючы кучай грузу за спінай. Кашуля пад зброяй, кальчугай і кап-

танам набрыняла потам. Апечаная выбухам скура неміласэрна гарыць. Да цёмнага, забытанага лесу, праўдзівай сцяны абымшэлых галін засталася ўжо не больш за дваццаць метраў. Я спыняюся, дыван моху прагінаецца пад маёй вагой, яшчэ раз кідаю позірк на марскі гарызонт адразу над краем стромы і активую лічбара.

* * *

Ужо апускаліся прыцемкі, калі Вука Дракайнен зайшоў пад шаты дрэў. Лес быў непрыемны. Нізкі, забытаны, поўны рахтычных дрэўцаў з перакручанымі галінамі, зарослых ба-радатым лішайнікам. Дзесьці ў галлі перакрыкваліся птушкі.

Дракайнен шыбаваў роўным рытмічным крокам, адной рукой прытрымліваючы эфес мяча, а другой стабілізуючы замацаванае на карку сядло, якое чаплялася за галіны. У гэтым лесе не было сцежак. Дрэвы, якія памерлі ад старасці, падалі на подсіл, перагароджваючы дарогу, або чапляліся за суседнія галіны і віселі ў паветры, а потым пакрываліся грыбамі, наростамі і ўрэшце парохнелі. Сапраўдныя джунглі.

Праз гадзіну ён замерыў сваю хуткасць і прыйшоў да вы-сновы, што такім тэмпам будзе ісці да размешчанай за восем кіламетраў адсюль даследчыцкай станцыі яшчэ прынамсі дзве гадзіны.

Натуральна, была верагоднасць, што па прыбыцці на месца ён атрымае гарбату і бутэрброд з дзічынай. «Мы наву-чыліся рабіць мясцовы хлеб! Падумалі, што ніхто ўжо па нас не прыляціць». Такім чынам місія будзе скончана за два дні, не ўлічваючы планавання, трэніровак і падрыхтоўкі.

Дарога цягнулася. Лес быў манатонны і нудны. Адны і тыя ж перакручаныя чорныя галіны і неахайныя гірлянды лішайнікаў, што мерна калыхаліся на ветры. Пахла мокрай грыбніцай, парохнёй і востра, мускусна — малымі грызунамі.

Ён зірнуў на свет у інфрачырвоным спектры. Крыху ад няма чаго рабіць, а крыху таму, што зараснікі ўжо паволі патаналі ў змроку. Пафарбаваныя зялёным дрэвы не ста-

лі прыгажэйшыя, затое можна было заўважыць, як у подсіце бліскаюць зырка-серабрыстымі вачыма грызуны, падобныя да маленькіх капібар, як скачуць у галлі птушкі, як шныраюць у паветры, быццам трасіруючыя снарады, насякомыя, як прыхаваліся ў зарасніках змеі.

Пераход і праўда доўжыўся амаль тры гадзіны, і калі Вандроўнік дабраўся да месца, ужо апусцілася ноч. У краявідзе вакол яго нічога не змянілася. Проста ў пэўны момант ён спыніўся і сказаў сабе: «Тут».

Ён ведаў, што знаходзіцца за некалькі дзясяткаў метраў ад паляны на вяршыні ўзгорка, дзе паставілі крытую гонтай драўляную хату з бярвення, якую акружылі частаколам і назвалі палявой даследчай станцыяй «Мідгаард II».

Дракайнен зняў з сябе нязручныя пажыткі і як мага цішэй склаў іх паміж двух струхлелых камлёў, прыкрыўшы ўсё папарацападобным пёрыстым лісцем. Было ціха. Птушкі ўжо змоўклі, час ад часу было чуваць толькі працяжны роў нейкага драпежніка.

Сядзячы ў папараці, ён чакаў, пакуль высахне прамоклая ад поту палатняная кашуля, і прыслухоўваўся. Вецер не даносіў ніякіх знаёмых гукаў. З такой адлегласці павінен быў чуцца трэск агню, бразгат металічнага посуду, размовы. На даследчай станцыі акурат час вячэры. Ніхто не размаўляў. Мёртвую цішыню перарываў толькі ціхенькі таямнічы гук. Нешта далікатна паддзынькавала і клекатала. На мяжы чутнасці.

Затое выразны быў пах гнілія. Востры і моташны адначасова, яго немагчыма было пераблытаць з чымсьці яшчэ.

Нейкую хвіліну ён паводзіў галавой, уцягваючы паветра, і ўрэшце вызначыў, адкуль патыхае. Смярдзела дакладна з боку станцыі. Не так моцна, як маглі б смярдзець чалавечыя парэшткі, асабліва восем трупаў, але ўсё-ткі.

«Магчыма, проста нейкія выкінутыя прыпасы», — падумаў ён.

Ён вырашыў пакінуць шлем і шчыт тут. Перакінуў меч цераз спіну і праверыў, ці дацягваецца рука да эфесу, а потым

паправіў усе спражкі і некалькі разоў падскочыў на моху, правяраючы, ці не звініць рыштунак. На галаву ён павязаў хустку, а потым знайшоў пад карэннем лужыну і перамазаў брудам лоб і шчокі.

Станцыя ўздымалася на ўзгорку, па якім рэдка сцяліліся нізкія хмызнякі. Ён не заўважаў ніякага руху. Бачыў толькі шчарбаты, не надта высокі частакол, падобны да шэрагу сапсаваных зубоў, і запалы ў сярэдзіне даху. Не было дыму, агню, аніякага руху. Станцыя выглядала закінутай, і, бадай што, ужо даўно. І ўсё ж было неяк неспакойна.

Па-першае, увесь адхон узгорка на адлегласці ў некалькі дзясяткаў метраў ад частакола быў пакрыты цэламі мёртвых жывёл. Яны акружалі ўсю станцыю па коле. Пацукі, дзікі, алені, ваўкі, нават птушкі. Рознай ступені гніення. Ён бачыў косці, пер'е, шматкі мяса і поўсці. Большасць звяроў была пасечаная або разадраная. Аніводнага належным чынам не вытрыбушылі і не здзелі шкуру. Але ўсіх пазбавілі галоў.

Акрамя таго, на ўзгорку было на добрыя пяць градусаў халадней, чым навокал. Пляма холаду і раскіданых пасмаў туману з эпіцэнтрам пасярэдзіне станцыі выглядала як блакітнаватае мігценне.

Ён краўся, бясшумна перасоўваючыся ад куста да вываратня, ад вываратня да скалы, быццам кот падчас ловаў. Знявечаныя трупы ляжалі куды ні зірні, некаторыя, гніючы, выпраменьвалі зеленаватае фасфарычнае святло. Ён вырашыў адфільтраваць смурод мерцвячыны, бо не адчуваў ужо ніякіх іншых пахаў. Чым бліжэйшая была станцыя, тым халадней рабілася, ён бачыў воблачкі пары, што выляталі з яго вуснаў.

Браму, абы-як збітую з крывых, ужо расколатых дошак, выламалі даўно. Але, хутчэй за ўсё, выламалі знутры. Ён спінай прыхінуўся да частакола і пасунуўся бліжэй да праёму, далікатна сціскаючы пальцы на аплеценым рэменем дзяржальне. Звычайна брама запіралася на магутную бэльку, цяпер ужо спарэхнелую. Калісьці, прынамсі, год таму, яе праламілі магутным ударам, быццам хтосьці заехаў у браму на недарожніку. Толькі што ў навукоўцаў не было недарожніка.

Ён схіліўся над выламанымі дошкамі і хутка зірнуў на дзядзінец. Пуста. Непарадак. Руіны.

За частаколам быў узведзены дом, цяпер пусты, часткова разбураны і цёмны, у цэнтры месцілася квадратная студня з жураўлём і некалькі меншых пабудоў пад самай сцяной частакола. Усё гэта ўжо паспела ператварыцца ў купу бэлек і камення.

Дзесьці капала вада, аднекуль даносіўся далікатны клікат, падобны да гуку драўляных ляскотак. У астатнім тут панавала мёртвая цішыня.

Дракайнен прабраўся ў сярэдзіну далікатна, як кот, асцярожна ступаючы па дарозе, выкладзенай з мокрых спараных дошак.

Заклекатала ў чарговы раз, і толькі тады ён убачыў. Яны віселі на кроквах хаты, на галінах дрэва, што расло пасярэдзіне дзядзінца, на заостраных п'ялях частакола. Званочкі ветру. У начным паветры гайдаліся невялікія канструкцыі, сплеченыя з тонкіх раменьчыкаў і травы.

І касцей.

Галёначныя косткі, рэбры, чарапы малых жывёл. Яны віселі на раменьчыках, аздобленыя пучкамі пер'я, калыхаліся з подыхам ветру і, сутыкаючыся, утваралі гэты ціхі, назойлівы гук, які ён чуў ужо даўно. Пастукванні розных тонаў складваліся ў выпадковыя мелодыі. Гэты гук мог бы быць прыемным для вуха, калі б не яго пачварнае паходжанне.

Ён праслізнуў у хату. Пахла старым дрэвам, даўно вытхлымі рэактывамі і плесняй. Доўгая ўнутраная прастора была падзеленая на некалькі памяшканняў. Ён пашырыў зрэнка і яшчэ больш узмацніў светлаўспрыманне, дзякуючы чаму ўбачыў усё шэрым, быццам на самым досвітку. Калі б не лічбар, яму было б у хаце цёмна, як у студні. Драўляныя палкі ўздоўж сцен, доўгі, збіты з бярвён стол пасярэдзіне. Месца для вогнішча.

І за гэтым сталом над металічным кубкам нехта сядзеў. Сядзеў нерухома, як статуя, нахіліўшыся наперад і абапёршыся локцямі аб сталёніцу, быццам задумаўся за вечаровай

гарбатай. Скура ў яго была гладкая і ненатуральна шэрая, крыху зіхоткая ў святле зорак, якія пазіралі сюды праз дзіравы дах.

Дракайнен не выдаў ані гуку, толькі абышоў стол навокал і зірнуў на ягамосця з іншага боку: чэрап з абадраным мясам, шэраг ашчэраных зубоў, дугі рэбраў, косці другой рукі. Труп.

А дакладней, паўтруп-паўстатуя. Выглядала на тое, што хтосьці змясціў яго правы бок у нечым нахштальт бетону, а потым пасадзіў за стол. Вука працягнуў руку і асцярожна дакрануўся да пляча статуі. Плячо было халоднае і цвёрдае. Аднастайна шэрае, з крупкамі дробных крышталікаў. Граніт.

Старанна выразаная і адпаліраваная статуя правай часткі цела мужчыны. Левая палова расклалася, ад яе застаўся толькі шкілет з засохлымі рэшткамі скуры, мышцаў і кавалкам скальпа з доўгімі светлымі валасамі, што ўсё яшчэ трымаліся на чэрапе.

Ён прысеў збоку і ўважліва агледзеў месца, дзе заканчвалася статуя і пачыналася цела. Там, дзе было відаць косці, яны гладка пераходзілі ў камень, быццам сплаўленыя з ім. Ці гэта сапраўды была скульптура? Хто мог зрабіць штосьці падобнае? Якім чынам? І навошта?

На стальніцы перад мужчынам ён убачыў сляды крыві. Бурья, цёмныя кляксы, што даўно ўвабраліся ў дрэва. Ён пацёр іх пальцам, прыклаў яго да носа і моцна ўцягнуў паветра. Потым, пераадолеўшы агіду, выдраў адзін волас з чэрапа ягамосця і таксама правёў ім перад носам. Галерынг. Доктар Ёган Галерынг з Мюнхенскага ўніверсітэта.

Напалову ператвораны ў статую.

Супакой, Божа, яго душу.

Ён абшукаў лабараторыю, спадзеючыся знайсці нейкія нататкі, але ўнутры хаты ўсё было цалкам знішчана. Цэнтральная частка пацярпела найбольш. Выглядала так, быццам тут штосьці выбухнула, зламала канструкцыю даху і бэльні паваліліся на падлогу. Ён знайшоў крыху посуду, скрынку з рэшткамі вайсковых пайкоў у пакеціках, ней-

кія сатлелыя рэшткі адзення. Жаночая памада, растаптанае люстэрка.

Яны не маглі карыстацца тут кампутарамі, аніякіх дыскаў, дыктафонаў. Трэба было запісваць усё на паперы. Таму недзе павінны быць пратаколы даследаванняў, нататнікі, запісы. Але ён не мог знайсці нічога падобнага.

Што тут адбылося? Напад тубыльцаў?

Памяшканні станцыі выглядалі наўмысна разбуранымі, але не разрабаванымі. Дракайнена навучылі думаць катэгорыямі Людзей Узбярэжжа — прынамсі, настолькі, наколькі гэта магчыма. І ён дакладна ведаў, што на іх месцы ён не прапусціў бы, напрыклад, гэтую цудоўную стальную сякеру, што ляжыць на зямлі. Забраў бы посуд, каністры, а з прымітыўнага ваннага пакоя — люстэрка і мноства іншых рэчаў, жаночую касметычку, у якой спакойна паблісквала жменя ўпрыгожанняў. Ён вынес бы ўсё, што магчыма, а толькі потым перабраў, выкідваючы непатрэбнае.

У лабараторыі быў усталяваны доўгі трывалы стол, асветлены палявымі лямпамі на вадкім паліве. На ім была выкладзеная калекцыя разнастайных мясцовых прадметаў.

Яны былі рассартаваныя. Асобна гузікі, спражкі, засцежкі — усё, чым карысталіся для аздаблення і зашпільвання адзення. Асобна ўпрыгожання — жаночыя і мужчынскія. Пацеркі, амулеты, наплечныя бранзалеты, завушніцы. Каменні, срэбра, крыху золата. Поўная скрынка манет. І тут мешаніна: срэбныя сяканцы, нязграбныя кроны Узбярэжжа, бітая імператарская манета Амітрая, квадратныя кебірыйскія тыгрыкі. Мноства ўсяго. Для магчымага тубыльца някепская здабыча.

Адзіныя нататкі, на якія ён натрапіў, — гэта стос малюнкаў на тэхнічнай кальцы з арнамантамі і ўзорамі аздаблення адзення. Больш не было нічога. Аніякіх запісаў, аніякіх пратаколаў — нічога.

Калісьці нехта сядзеў тут. На складным зэдліку ў цёплым святле спіртавой лямпы ён сартаваў пробнікі прадметаў. Піў штосьці з металічнага кубка, купленага некалі ў спартыўнай

краме, а цяпер пацямнелага звонку і парослага знутры зацвярдзелай шэрай масай, якая не была ўжо нават плесняй.

Потым навуковец нешта пачуў... Напрыклад, тое, што здарылася з Галерынгам. Можа, ён раптоўна ўстаў і перакуліў эдлік? Той склаўся і ўпаў.

Неразбураныя часткі станцыі выглядалі закінутымі знянацку, як карабель, што дрэйфуе па Бермудскім трохкутніку. На палку, збітым з акораных жэрдак, і матрацы, зробленым з пераплеценай між бэлькамі вяроўкі, раскіданая пасцель. Ён абнюхаў спальнік, прымружыўшы вочы і глыбока ўцягваючы паветра.

Плесня... пыл... пілавінне, парахня бэлек і дзесьці далёка ледзь адчувальныя, мізэрныя сляды ДНК. Некалькі клетак эпідэрмісу. Сліна. Рэшткавыя сляды спермы. Лезерхейз. Найджэл Лезерхейз.

Ён паслядоўна абышоў жылыя памяшканні, абнюхваючы сатлелыя рэшткі адзення, старадаўнія лёзы машынак для галення, перапэцканыя прыборы. Ён знайшоў сляды ўсіх васьмярых.

Але толькі сляды.

Звонку данеслася гулкае водгулле, быццам штосьці пакацілася па драўляных бэльках.

Рукой ён схпіўся за меч, эфес якога тырчаў з-за пляча, і асцярожна выслізнуў з хаты, спінай прыхіляючыся да сцяны. У параўнанні з паўзмрокаем хаты ноч звонку падалася яму зусім яснай. Дзякуючы рэжыму ўзмоцненага святла ён бачыў усё амаль як на шэрым пахмурным досвітку, але там, куды не дабіраўся бляск зорак і рассеянае свячэнне атмасферы, хаваліся плямы глыбокага ценю.

Дракайнен сканцэнтравалася, акуратна перастаўляючы ногі ў мяккіх ботах і захоўваючы нізкую баявую пазіцыю. Адна рука на дзяржальне мяча, другая выцягнута наперад на ўзроўні чудан. Побач са студняй, на сцежцы, выкладзенай драўлянымі маставінамі, каталася жоўтае пластыкавае вядзерца. У каманды не было такой пільнай патрэбы дбаць пра дастасаванне да мясцовых рэалій, як у яго. Яны пілі зям-

ное піва з бляшанак, разагравалі сабе ростбіф з гароднінай, чэрпалі ваду пластыкавым вядром.

Штосьці мільганула на мяжы ценю. Занадта хуткі рух для чалавека. Быццам нізка праляцела птушка.

«Што б гэта ні было, яно ўжо ведае пра яго прысутнасць», — падумаў ён. Усе гэтыя косці вакол узгорка ляжаць нядоўга. Некаторыя трупы зусім свежыя. А апошні след навукоўцаў як найменш двухгадовай даўніны.

Паволі, асцярожна ён абышоў хату, але нічога не рухалася.

За домам, дзе ён яшчэ не быў, Дракайнен натыкнуўся на статую. Гэтым разам нармальную. Адпаліраваную статую з каменю, хіба што, з базальту. Работа, несумненна, мясцовая і добра зробленая. У агульных рысах гэта быў сілуэт цяжарнай жанчыны ў танцы, з вышчаранымі трохкутнымі зубамі, падобнымі да зубоў акулы. У адной руцэ яна трымала нешта падобнае да сярпа, які быў размешчаны ў адмыслова прасвідраванай адтуліне так, што можна было дастаць. У другой руцэ жанчыны была каменная міса. Скульптура была прыкладна паўтара метра ў вышыню і яе дакладна прыцягнулі сюды з даследчымі мэтамі, нягледзячы на халерыны цяжар. Але пад узнесенай у танцы нагой ляжала куча чарапоў. Птушыных, звярыных, рознай велічыні і разнастайных відаў.

У тым ліку — два чалавечыя.

Ён асцярожна прысеў у пазіцыі, з якой мог бы адразу ж падарвацца ў бой, і асцярожна разгроб косці. Першы чэрап, які ён дастаў, быў дробны, сківіца дзесьці згубілася. Выцвілыя на сонцы і абмытыя дажджамі косткі старанна ачысцілі насякомыя: ён вельмі выразна адчуваў іх вострыя, воцатныя сляды. Яшчэ адчуваліся рэшткі амінакіслот, і Вука засяродзіўся, намагаючыся выхапіць схаваныя недзе пад сподам, падобныя да паху абваранага пер'я, сляды нуклеатыдаў.

Ён знайшоў іх, а потым яшчэ імгненне чакаў, пакуль ператвораныя ў базу дадзеных часткі мозга распазнаюць ін-

дывідуальны ўзор. Пакуль Дракайнен ведаў толькі тое, што ДНК пахне знаёма. Мажэна Заўрацілава... Спецыялістка па ксеназаалогіі.

Ён дакрануўся рукой да статуі. Міса і паднятае сцягну былі ў выразных іржавых слядах і падцёках.

Яно ўдарыла яго збоку.

Шэрае, размазанае і зубастае. З раптоўным, падобным да свінячага, ёкатам.

Дракайнен жажнуўся, і раптам ўвесь свет запаволіўся, крык ператварыўся ў значна ніжэйшы гук, быццам у разладжанай трубы. Падаючы, ён убачыў, як растапыраная худая канцавіна з велізарнымі выгнутымі крукамі кіпцюроў пралятае ля самага твару. Паветра згусцілася, як вада, ён схопіў гэтае штосьці прыкладна за тое месца, дзе мусіла быць шыя, і толькі тады стукнуўся клубом аб зямлю. Спыхнелыя дошкі прагнуліся пад цяжарам яго цела, ён ухіліў галаву ад выбухападобнага шчоўкання сквіц і пакаціўся, трапіўшы падэшвай у сцягну праціўніка. А пасля штурхнуў яго над сваім целам. Кідок праз галаву. З дзіўнай пазіцыі, але, зрэшты, паспяхова.

Ён выпрастаў абедзве нагі, ускочыў з зямлі, як спружына, адразу ж у баявую пазіцыю і адначасова, з нізкім, скрыготкім гукам, падобным да трамвая ў момант тармажэння, выхпіў меч.

Істота яшчэ плыла ў паветры, бокам, нязграбна вяслючы канцавінамі. У кволым начным святле яе скура злёгка пабліскала. Гэта было каржакаватае стварэнне, можа, з паўтара метра ў вышыню, нейкім чынам яно нагадвала пачварную антрапаморфную жабу. Пачвара бокам стукнулася аб зямлю, адскочыла ад яе і праехала метр на спіне, але ўжо падымалася адным рэзкім рухам, які ў нармальнай плыні часу быў бы незаўважным імгненнем. Шырокая пыса, быццам шнар на пляскатай галаве, што тырчала непасрэдна з плячэй, зноў бліснула шэрагамі трохкутных акулавых зубоў.

Пультуючы боль дакаціўся з пляча, Дракайнен краем вока ўбачыў некалькі вузкіх неглыбокіх драпін, быццам пакі-

нутых драцяной шчоткай. У істоты, напэўна, былі калючкі на скуры, як у ската.

Ён занёс меч на ўзроўні галавы ў звычайным хаса-но-камаэ. Гэта была толькі жывёла.

Ён убачыў, як мышцы ног пачвары скараціліся, і яна ўсім целам стрэліла ў яго бок, быццам гіганцкая жаба. Вось ужо яе доўгія трохкутныя стопы калышуцца ў паветры, вось яна раскідвае лапы з выстаўленымі кіпцюрамі.

Ён вычакаў да апошняга моманту і ўхіліўся ад маланкавага ўдару лапы паваротным выкрутам, па прыцыпе «раскручанага ваўчка», пасля ўдарыў наўскос, прымерваючыся, каб перасячы хрыбет. Вастрыё паплыло праз згущанае паветра. Дракайнен са здзіўленнем заўважыў, што пачвара пераварочаецца, ухіляючыся ад удару, і становіцца перадам, амаль адначасова з яго ўласным рухам. Фенаменная хуткасць рэакцыі.

Пачвара прыямлілася бокам, з-пад кіпцюроў паляцелі трэскі, і паволі, быццам скаламучаны глей, узнялося воблака паракні. І адразу ж пачварныя мышцы напружыліся для наступнага скачка.

Ён пачаў удых, калі яна скочыла. Вука сышоў з лініі атакі адным павольным рухам і секануў без замаха, так хутка, як толькі мог, ведаючы, што можа парваць сабе сухажыллі. Вастрыё завібрала ад турбулентнасці. Гэтым разам удар заграз у чымсьці (Дракайнен не заўважыў у чым, бо павярнуў руку для адваротнага хвату вастрыём долу і выцяў крыж на крыж, апісаўшы ў паветры васьмёрку на баку). Адзін раз ён трапіў, зноў самым канцом. Адышоў на крок назад і яшчэ раз змяніў палажэнне мяча. Лёгка напоўніліся паветрам.

Цяпер выдых. Разглядаючы свет у запаволеным тэмпе, можна забыцца пра дыханне.

Нейкая выцягнутая форма паволі перасунулася, куляючыся ў паветры, быццам у стане бязважкасці. Яна нагадала анемон. Дракайнен зірнуў яшчэ раз і ўбачыў, як у паветры дрэйфуе, распырскваючы кроплі крыві маленькімі пульсуючымі шарыкамі, адсечаная лапа з кавалкам перадплечча.

Ён выставіў клінок наперад, а пасля падняў над галавой. Кіпцюры зарыліся ў зямлю, істота ашчэрылася ў пачварнай усмешцы і раптам уздоўж яе хрыбта і на галаве натапырыўся грэбень шыпоў, падобных да шыпоў дзікабраза. Востра запахла мурашыным альдэгідам і рыцынай. Поскудзь была яшчэ і ядавітая. Кепска.

Трэба было браць шчыт і абодва карвашы. Расплата за ляноту.

Пачвара скокнула як тарпеда. Мусіць, у яе задніх нагах сіла катапульты. Яна скочыла крыху ўбок, лапай перакрываючы тое месца, дзе, згодна з прынцыпам «раскручанага ваўчка», Дракайнен мусіў апынуцца ў паваротным ухале. Тады ён адкінуўся назад, падняўшы меч і ўсё яшчэ стоячы нагамі на зямлі. Дракайнен падагнуў калені, кіпцюры пранесліся над яго тварам, і тут, адчуваючы, як лопаюцца нацягнутыя канатамі мышцы жывата, ён выпрастаўся і, выдаўшы страшны, вібруючы крык, што гучаў, быццам расцягнутыя грымоты, разануў наўскос, выкруціўся ва ўхале ў іншы бок і размінуўся з істотай, як тарэадор.

Тая прыямлілася на заднія канцавіны і развярнулася.

Адсечаная лапа скончыла палёт і стукнулася аб зямлю з мокрым плюхам.

Яны зноў стаялі адно насупраць другога. Дракайнен цяжка дыхаў, адчуваючы пульсацыю ва ўсіх мышцах. Ён не бачыў, куды трапіў.

Пачвара раскрыла пашчу, і раптам наўскос праз яе грудзі прабегла цёмная, бліскучая вузкая змейка.

Яны стаялі так далей. Бясконца.

А потым галава разам з адным плячом пачала з'язджаць з корпуса і праз доўгае імгненне пругка стукнулася аб зямлю.

Час пабег нармальна, святло зорак з жоўта-сепіевага зноў стала злёным, тулава павалілася наўзнак, ногі канвульсіўна затрэсліся. Вандроўнік стаяў, цяжка дыхаючы, драпіны на плячы пульсавалі пякучым болем, але аніякага дзеяння атруты ён не адчуваў. Усе яго мышцы дрыжалі, сутарга сталёвымі абцугамі сціснула лытку.

Пачвара ўсё яшчэ варушылася на зямлі, але досыць нязграбна. Канцавіны дрыжалі, бліскалі вочы, пашча адкрывалася і закрывалася, штохвіліны з яе высоўвалася нейкая швайка, звер натапырваў і хаваў грэбень шыпоў на чэрапе. Нават адрубленая лапа ўсё яшчэ драпала зямлю кіпцюрамі. Перасечанае тулава рытмічна пырскала струменямі крыві.

Ён не мог згадаць такога звера. Большасць фаўны Мідгаарда крыху нагадвала зямную. У пэўнай ступені. Канвергенцыя — эвалюцыйнае прыстасаванне да ўмоў. Аднак гэта былі быццам сваякі з кепскага сну. Мядзведзі, уздымаючыся на заднія лапы, сягалі трох метраў у вышыню; траваедная жывёлка, якая корпалася ў зямлі і была падобная да ляніўца, важыла амаль дзве тоны, мела кіпці, як шаблі, і пашчу, якой пазайздросціў бы кракадзіл. Як на Зямлі, але ў кайназойскую эру. Мясцовы Дэміург, хутчэй за ўсё, не закінуў сімпатый да зубастых, як цмокі, прадстаўнікоў мегафаўны. Магло стацца, што гэтая пачвара, на выгляд проста з «Саду зямных асалод» Босха, лічыцца тут звычайнай жабай.

Ніт'сэфні пляснуў рукой па гардзе мяча. На зямлі перад ім з'явілася рыска крыві. Ён узмахнуў клінком у надбалым рэйсікі, перакруціў дзяржальна ў пальцах і засунуў меч назад у ножны.

— Ульф Пераможца Жаб, — сказаў ён нягучна.

Вярнуўся да статуі і даследаваў другі чэрап. Знайшоўся Лезерхейз. Небарака больш не вернецца ў Кембрыдж.

Існаванне пачвары, што торгалася на зямлі, не давала ніякай падказкі. Звер быў надзвычай небяспечны і такі хуткі, што няўзброены лічбаром чалавек не меў супраць яго ні найменшага шанца, але дакладна не гэтая «жаба» расправілася з Галерынгам, ператварыўшы палову яго цела ў гранітную статую. І не яна прыкончыла Заўрацілаву і Лезерхейза, бо іх галовы былі адрубленыя з дапамогай вострага металічнага і відавочна цяжкага інструмента. Пазванкі захавалі сляды ўдару і раструшчанасці. Хутчэй за ўсё, гэта была цясларская сякера, усё яшчэ ўвагнаная ў цурбак ля дрывотні.

Поруч, у кучы пасечанага і ўжо спаракнелага палення, ён знайшоў рассыпаня чалавечыя косці. Іх зацягнулі туды і сцялі галовы. У слаі пілавіння і на самім цурбаку захаваліся сляды крыві іх абаіх. Крыві, пралітай гвалтоўна, поўнай білірубіну. Потым той, хто гэта зрабіў, аднёс галовы і кінуў іх ля ног статуі. Сабраў у нейкую пасудзіну кроў і напоўніў ёю місу ў руках статуі. Нехта прынёс іх тут у ахвяру. Хто?

Статуя была мясцовая, але не з Узбярэжжа. Сярод тутэйшых не было культу цяжарнай багіні-танцоркі з сярпом. У іх пантэоне не было такой гераіні.

Наколькі яму было вядома, багіні мараплаўцаў выглядалі зусім інакш і не патрабавалі чалавечых ахвярапрынашэнняў. Гэта магла быць амітрайская Гаспадыня Жніва, Азіна, але адсюль да Амітрая больш за тысячу кіламетраў, горы і пустыня. Не было дакладна вядома, у чым заключаўся яе культ і ці патрабаваў ён ахвяр. Толькі адкуль тут амітрайцы? Іх краіна была вялікай ваяўнічай імперыяй, якая захапіла шмат дзяржаў, у тым ліку шэраг прыморскіх каралеўстваў, адкуль прыбылі мараплаўцы. Яны былі народам выгнаннікаў і не перанеслі б тут амітрайцаў, бо лічылі іх дэманамі і шчыра ненавідзелі.

Адны загадкі. Пакуль ён сутыкаўся з аднымі пытаннямі, і адказаў на іх не было.

Бойка на дзесяць з гакам секунд страшна яго выматала. Мышцы ўжо пачыналі балець, заўтра ён будзе валачыцца як паралітык. Так ужо бывае пасля прыспяшэння. Чалавек не прыстасаваны да нечага падобнага. Некалькі імгненняў ты звышчалавек, а потым суткі хварэш. Ён ведаў, што праз пару гадзін упадзе і засне. У яго ўжо круцілася ў галаве. У мышцах адчуваўся татальны недахоп кіслароду, ён спаліў амаль усю глюкозу, што была ў арганізме, і ўжо цяпер страўнік курчыўся з голаду. І ён дакладна пашкодзіў сухажыллі. Дробныя драпіны пульсавалі гарачым болем. Атрута ў іх, відаць, не трапіла, але яны, несумненна, будуць назаліць. Абвараная спіна, залітая потам, прыціснутая кальчугай і латамі, таксама пякельна балела.

Ён абышоў усю тэрыторыю, але больш цел не знайшоў. Заўрацілава, Лезэрхейз, Галерынг. Не хапала пяці. Яны сышлі? Іх захапілі? Яны зніклі нейкім таямнічым чынам, але дзесьці па-за межамі станцыі?

Ён зразумеў, што ўжо нічога тут не даведаецца. Таму пайшоў пашукаць нейкай ежы. Вайсковыя пайкі былі не вечныя, але працягнуць яны маглі вельмі доўга. На жаль, вучоным не асабліва падабалася гатовая палявая ежа ў герметычных пакеціках, якая з выгляду і смаку нагадвала корм для жывёл, затое з ёю нічога не трэба было рабіць. Адкрываеш і ясі, нават грэць не абавязкова. Яны ўзялі смачнейшыя ліяфілізаваныя пайкі, іх трэба было проста заліць вадой. Ён пражаваў адзін такі ўсухамятку — гэта было як гіпсу з'есці. Парашок адразу ж звязаў усю сліну і застыў салёнай замазкай, заляпіўшы яму горла і язык. У баку ў ванным пакоі засталася крыху вады, перастаялай, прасмярдзелай пластыкам і поўнай водарасцей. Аднак ён набраў яе ў рот і перамяшаў з засохлым камком чагосьці, што мусіла быць рагу з трусіка з гароднінай, атрыманая агідная каша, якую ўжо можна было неяк пракаўтнуць. Ён знайшоў яшчэ тубу сунічнага джэму, батончык і запіў згущаным малаком. І на дэсерт выціснуў сабе проста ў рот тубу анчоуснай пасты. У такім стане яму, у прынцыпе, было ўсё адно, што есці. Дракайнен адчуваў сябе ахвярай катастрофы, якая памірае з голаду. Ён знайшоў яшчэ тры пакункі і схаваў іх за нагруднік. Рэшта была падраная, пакамечаная, змесціва даўно змяшалася з дажджавой вадой, і яго паелі звяры. Зрэшты, там не так шмат і заставалася.

Дракайнен зноў абышоў лабараторыю і прыйшоў да высновы, што тут захавалася шмат прадметаў, якія яшчэ могуць спатрэбіцца. На жаль, ён амаль нічога не мог забраць з сабою. Ён і так хадзіў як вандроўны гандляр. Разважыўшы, ён забраў тутэйшыя манеты. Упрыгожанні зямной работы ён высыпаў у бляшанку ад кавы і схаваў пад камяні падмуроўкі.

Ён выйшаў да хаціны і падумаў, што, насуперак усім планам, тут не застанеца. Гэтае месца было непрыдатнае для базы. Яно ні для чаго не было прыдатнае. Трэба ісці далей.

Куды — вандроўнік не меў уяўлення. Ён палічыў, пакуль не знойдзе целы, астатніх будзе лічыць жывымі. Гэта значыць, што яны павінны былі сысці адсюль. Куды? Спачатку, напэўна, наперад.

Камель дрэва, што расло пасярод дзядзінца, быў дзіўны, з бачкаватай пукатасцю пасярэдзіне, якая нагадвала грудзі мужчыны. Ён прыгледзеўся і заўважыў, што галіны таксама мелі выразную лінію — плечы, біцэпсы, рукі, нават жылы на перадплеччы. Чым даўжэй ён глядзеў, тым больш заўважаў дэталей. Рэбры, смочкі, ключыцы, кадык — урэшце ён заўважыў твар.

— Яшчэ адна скульптура, — сказаў ён уголас. — Во дзе мастацкая галерэя.

І тады на драўляным твары расплюшчыліся вочы.

Дракайнен здрыгануўся і, адскокваючы назад, напалову агаліў меч. Вочы глядзелі на яго с нейкай шалёнай пакутай. Звычайныя вочы — з бялкамі, чалавечыя. Райкі тутэйшых людзей займалі амаль усё вока, як у коней.

Твар быў знаёмы. Дзюваль. Жаакін Дзюваль. Кіраўнік экспедыцыі.

— Што з табой сталася? — спытаў Дракайнен і пачуў, што мімаволі гаворыць на мове Узбярэжжа.

Ён паўтарыў сваё пытанне па-англійску.

Вочы раптам зварухнуліся.

— Не можаш гаварыць?! Міргні два разы, калі так, адзін — калі не.

Два мірганні. Вельмі хутка.

— Гэта зрабілі мясцовыя?

Тры мірганні. Што гэта значыць?

— Ці жывыя астатнія?

Тры мірганні.

— Гэта значыць, што ты не ведаеш?

Хвіліна развагі.

Два мірганні.

Праз мозг Вандроўніка праплывалі сотні пытанняў, але нямногія з іх патрабавалі адказу «так» ці «не».

Штосьці ціха застукала.

Адна галінка з правага боку лёгка варушылася, ударачы аб суседнюю. Тук-тук...тук...тук-тук... Паўза. Тук...тук... Паўза.

Азбука Морзэ? Ён спрабаваў зразумець, што перадае дрэва, але згубіўся.

Кропка, рыска, кропка, кропка, рыска, рыска, кропка.

L-M-E?

Той пачаў яшчэ раз.

Рыска, кропка, рыска. Кропка, кропка.

Урэшце ён зразумеў: KILL ME. Забі мяне.

— Я павінен забіць цябе?

Ён перастаў стукаць. Міргнуў два разы і заплюшчыў вочы.

— Дзюваль! Я не хачу цябе забіваць! Гэта ратавальная экспедыцыя! Я выклічу сюды карабель! Але мне трэба ведаць! Куды яны пайшлі? Што тут адбылося?! Хто гэта з табой зрабіў? Як я магу дапамагчы?!

— KILL ME KILLME KILMEKILME KILEM KILL...

Безвынікова.

Дракайнен прасіў, маліў, пераконваў і тлумачыў. Нічога. Той не адказваў ні на якія пытанні, толькі бясконца паўтараў сваё.

Ён абмацаў дрэва з усіх бакоў, але не мог знайсці нічога, апроч драўніны. Звычайнай гладкай, сухой драўніны, амаль пазбаўленай кары. Камель, галіны, вузкае, ланцэтападобнае лісце, як у аліўкавых дрэў. Дрэва змяшчала ўнутры сябе Дзюваля, як скульптура ў хаціне змяшчала ў сабе Галерынга.

Але Дзюваль быў жывы. У яго засталіся толькі вочы і здольнасць варушыць адной галінкай. Ён рос разам з гэтым дрэвам?

Нічога дзіўнага, што ён звар'яцеў.

Цалкам верагодна, што ахоплены жудой і спачуваннем Дракайнен мог бы забіць яго, толькі не ўяўляў як. Як хутка і гуманна забіць дрэва? Зрэшты, тут не ўсё так проста.

Ён адышоў, намагаючыся не слухаць настойлівага стуку галінкі.

— KILMEKILMEKILMEKILME...

Вандроўнік падышоў бліжэй да паловы пачвары, што ляжала на зямлі і вырашыў падрабязна яе вывучыць. Ён паспрабаваў тыцнуць у яе мячом. Бледныя круглыя вочы ўраз расплюшчыліся, рука ўбілася кіпцямі ў зямлю, а галава імкліва, як ракета, выцягнулася на вышыню яго твару. Паскарэнне апусцілася, як заслона, ён адскочыў назад і адчуў на спіне і шыі ціск паветра, потым выкруціўся ў палёце і магутным, размашыстым ударам стукнуў пачвару па галаве. Істота змяніла кірунак, адчувальна паскараючыся, а потым пакацілася па зямлі з агідным гулкім водгуллем.

Дракайнен глядзеў на яе з жахам, цяжка дыхаючы, а потым заўважыў, што рука выцягваецца наперад, кіпцюры ўваходзяць ва ўтаптаную зямлю, мышцы напружваюцца, падцягваючы плячо і галаву, і рука зноў цягнецца наперад, зусім як у нейкім кепскім хорары. І паўзе. Да яго.

— Пічку мацеры! — ускрыкнуў Дракайнен. — Здохні ж, поскудзь!

Ён схапіў меч аберуч і з усяе сілы прабіў пачвары чэрап. А потым падняў нечакана цяжкі кавалак цела на клінку, замахнуўся і запусціў чэрапам у частакол, ажно загуло.

— Я цябе пяць разоў ужо забіў! — прароў ён, раз'юшаны ўшчэнт. — Хопіць ЖЫЦЬ! Што гэта за ідыятызм? Што за херовы свет! Зараз сюды Баба-Яга на мятле прыляціць! Прыпрэцца Джэк саджаць бабы!

Пачвара быццам пачула яго, ціха зашыпела і знерухомела.

— Ну! — сказаў Дракайнен. — І каб ляжаў мне тут.

Вандроўнік меў па горла гэтага месца, ён быў раз'юшаны, стомлены і галодны. Лаючыся сабе пад нос, ён вялікімі крокамі перайшоў дзядзінец і зайшоў у хату. Праз момант выйшаў са старой падрапанай коўдрай. Кінуў яе на зямлю і пінком заштурхаў туды адсечаную лапу, пасля загарнуў усё, зрабіўшы вялікі клунак. Унутры штосьці заварушылася, таму Нітй'сэфні, страшна лаючыся па-фінску, некалькі разоў грывнуў клункам аб зямлю.

Пасля сабраў на дзядзінцы іншыя рэшткі членаў экспедыцыі і аднёс унутр хаты. Склаў усё знойдзенае на стале на супраць статуі Галерынга і нейкі момант стаяў з нахіленай галавой, бязгучна варушачы вуснамі. Яшчэ раз абшукаў усю хату і ўрэшце выйшаў з невялікай пластыкавай каністрай, абліваючы сцены і запалы дах з гонты. А потым прысеў на бяспечнай адлегласці і дастаў з каліты ля пояса крэсіва.

«Вы павінны праверыць, што адбылося, — казаў Ледавік. — А калі спатрэбіцца, прыбраць увесь гармідар».

Дзюваль увесь час манатонна стукаў галінай.

Дракайнен падняўся, выцяў нагой па калодзежы і пайшоў па сякеру.

Калі ён спускаўся з пагорка, полымя ўзнялося вышэй за частакол і сыпала іскрамі ў начное неба.

* * *

Мяне будзіць дождж. Агідная свінцовая раніца ў тумане і надакучлівай імжы. У мяне ўсё баліць. Я ўжо не ведаю, ці пасля ўчарашняй бойкі, ці пасля ночы, праведзенай на вялікім развілістым дрэве. Холадна.

Я развязаю вяроўку, якая трымала мяне на дрэве, і спускаюся на зямлю, закруціўшыся ў ваўняны плашч.

Чаго я толькі ні наслухаўся пра гэты плашч. Што натуральная воўна грэе, нават калі намокне. Што ў дождж валокны сціскаюцца і плашч робіцца водаўстойлівы.

Можа, і так.

Толькі тады ён ужо зусім мокры. Як і яго ўладальнік.

Мне баліць галёнкаступнёвы сустаў, усе мышцы, драпіны на перадплеччы і апечаная спіна. Я мокры, змерзлы і шалёна галодны.

Ён аклікае мяне, акурат калі я стаю ў папараці, даючы палёгку мачавому пухіру.

Чалавек сядзіць на ўскрайку лесу на драўляным аднавосевым вазку, запрэжаным каржакаватай жывёлінай, аддалена падобнай да асла або акапі.

— Гэта была прыгожая бойка, — гаворыць ён. — Можа, нават вартая песні.

— Якая бойка? — пытаюся.

Ён худы, прыкрыты плашчом з капюшонам, а ў руцэ трымае кавалак сала, адразаючы крывым нажом невялікія скрылёчкі.

Я спакойна зашнуроўваю прарэху. Паспею, калі што. Паспею, перш чым ён саскочыць з козлаў і схопіць штосьці вострае.

Я ігнарую яго. Тут падыходзіць да адзінокага чалавека, які спіць ці адпачывае, — учынак некультурны і небяспечны. Уласна кажучы, ён мяне зняважаў.

Прынамсі, наколькі мне вядома.

Не ўяўляю, як ён выглядзеў мяне ў густой лістоце, сярод галін. Таму злуюся ў першую чаргу на сябе.

Я збіраю прыдатныя для вогнішча пруткі. Тут ёсць некалькі раслін, засохлыя галінкі якіх загарацца, нават калі намокнуць. Той жуе сваё сала, выпрабавальна пазіраючы на мяне жудаснымі, чорнымі да краёў, вачыма. Ён, бадай што, стары. Цяжка вызначыць. Уласна кажучы, тут саракагадовы ўжо стары. Худы, нейкі стомлены твар збаразнілі зморшчыны.

Крэсіва страляе пукамі іскраў. Я раздзімаю жар на кавалку кары, купцы галля і паракні, пакуль не з’яўляецца агеньчык. Грэючы рукі над траскатлівым агнём, што паглынае сухія пруткі, я думаю пра каву. Эспрэса ў маленечкай філіжанцы — і каб слой крэму наверх. Той усё яшчэ сядзіць і кладзе сабе ў рот кавалкі сала на кончыку нажа.

— Сядай ля агню, — кажу я.

— Я мог цябе забіць, — адказвае ён з набітым ротам.

— Але не забіў.

— Хітра прыдумаў гэтак спаць на дрэве.

— Відаць, не надта і хітра. Так і будзеш са свайго воза крычаць?

— Мне больш даспадобы назіраць за светам з козлаў. Тут вышэй. Лепш відаць.

Я выцягваю са схова свае рэчы. Торбы, саквы, урэшце, сядло, на якім сядваю ля агню. Хоць для чагосьці прыдалося. Знаходжу цвёрдыя палоскі салёнага сушанага мяса, загорнутыя ў пергамент. Іх я прыгатую ў кіпні. Кавы няма, але я хаця б вып'ю нешта накшталт булёну. Штосьці цёплае ў страўніку заўжды прыемна.

— Хто там жыве? — я махаю рукою ў кірунку ўзгорка, на якім чарнее выпаленая кукса станцыі.

Частакол месцамі ацалеў, але адтуль усё яшчэ ўздываецца слуп шэрага дыму. Чалавек у капюшоне паціскае плячыма.

— Ніхто. Усе ведаюць, што гэта праклятае месца. Урочышча. Такіх шмат. Толькі дурны соваецца ў падобныя месцы.

— Я тут шукаю. Я чужы. І шукаю такіх самых чужынцаў, як я, яны згубіліся.

— Мяне таксама тут доўга не было. Паход.

Ён ужывае слова «hansing». Паход, а дакладней, рабаўнічая марская вандроўка. Літаральна «дарога да шчасця».

Ён працягвае руку з нажом, паказваючы на лес з таго боку паляны, дзе шуміць ручаіна.

— Там тракт. Ён вядзе спачатку да першай сялібы. Там жыве Грысма Шалёны Крык.

— Ён будзе што-небудзь ведаць пра маіх сваякоў?

— Не. А можа, так. Але адсюль ты можаш пайсці толькі туды. Грысма Шалёны Крык, акружыўшы сябе валам і калючым ясеневым частаколам, сядзіць у доме продкаў і разам са жменяй сваіх людзей дрыжыць ад страху перад тым, што выходзіць з лесу. Ён першы, хто жыве за Пусткамі Вусцішы. Ідзі да яго з падарункам. Адай яму сваю здабычу.

— Якую здабычу?

Мужчына на возе паказвае на клунак, які ляжыць паблізу. Скрутак са старой коўдры, часткова набрынялы крывёю. Скрутак, які ўсё яшчэ троху варушыцца.

— Часам ён адпраўляе ў лес кагосьці чужога. Занадта маладага, каб баяцца, і занадта дурнога, каб адмовіць. Урата-

ваць сваіх ад чарговых пачвар. Ад дзяцей халоднага туману. Абуджаных. Але яны ніколі не перастануць прыходзіць. Гэта ліхія часы. Вайна багоў. Калісьці так не было. Але дай яму гэта на памяць. Хай павесіць на частаколе і крычыць сваім людзям, што ён вялікі стырनावы.

Ужо ёсць крыху жару, можна паставіць на яго кубак з вадой і пакрышанай палоскай мяса.

— Не разумею, пра што ты. Я думаў, гэта жаба.

Той ухвальна смяецца.

— Я Крумкачыны Цень. Прадаю магічныя рэчы. Хочаш кінжал, які наводзіць праклён на свайго ўласніка? Камень, які вяртаецца? У мяне ёсць камяні дарогі, амулеты чорнага сну, пер'е гром-птушкі. У мяне ёсць усё.

— Мне патрэбны конь.

— Я не гандлюю коньмі. Я гандлюю рэчамі, якія дзеяць.

— У цябе ёсць штосьці, што зможа ператварыць чалавека ў камень?

— Час? У мяне процьма часу.

— А дзе можна купіць каня?

— Там, дзе іх прадаюць. Мы, напэўна, яшчэ ўбачымся. Знайдзі дарогу.

«Знайдзі дарогу» — гэта развітанне. Прынамсі, паводле «Культуры і побыту народаў Узбярэжжа» Рэкавіча.

— Заві мяне Ніт'сэфні, — крычу я яму наўздагон.

— Яно і бачна. Для мяне ты — Той Хто Спіць на Дрэве, — крычыць ён праз плячо і з'язджае сваім рыпучым возам на дно лагчынкi, расціскаючы коламі белыя папараць-кветкі.

Я застаюся сам. Дождж манатонна шуміць у лісці, маё вогнішча непрыязна шыпіць пад кроплямі, што падаюць з галінак. Дзесьці высока ў небе чуваць піск драпежнай птушкі.

Я п'ю нішчымны булён і пачынаю прыводзіць да ладу план дзеянняў. Дарэмны і складаны занятак, бо так, напраўду я не ведаю, што рабіць далей. Пайду гэтай сцежкай. Куды б ні пайшлі небаракі-даследчыкі, яны дакладна не ламаюлі напасткі праз лес, то і я не палезу. Пабачым, што там чуваць у таго, каго называюць Грысма Шалёны Крык.

Мне патрэбны конь. Грошай у мяне дастаткова, нават без уліку таго, што я скраў на станцыі. Пояс, напханы роўна складзенымі стосікамі залатых і срэбных манет, вісіць на мне, як сыты ўдаў. Мне патрэбная толькі крама з коньмі.

І даведацца, што адбылося. Гэта нават важней за пошукі ацалелых.

* * *

Той вечар у сталовай у Даркмуры. Урачыста. У каміне палае агонь, мы сядзім за доўгім сталом у бляску свечак, сярод срэбнага посуду, запечаных курапатак, бульбы проста з печы і, натуральна, перад талеркамі гідотнага ёркшырскага пудзінгу. Ледавік выцірае вусны сурвэткай і загадным рухам рукі паказвае, каб нам налілі віна.

— Канцэпцыя місіі змянілася. Паляціць адзін, — гаворыць ён урэшце. — Група застаецца, трэніроўкі працягваюцца, мы чакаем развіцця падзей. Палітыка, — дадае ён тлумачальным тонам.

Мы камянеем за сталом, глядзячы адно на аднаго і на Ледавіка папераменна. Ён робіць глыток шэры і паварочваецца да аднаго са сцюардаў, які перадае яму паднос з запячатым чырвоным сургучом канвертам і срэбным кінжалам. За год мы прывычаліся да ўрачыстых абрадаў, рытуалаў і дзіўнаватай ці то псеўдасярэднявечнай, ці то масонскай атмасферы. Да смокінгаў і вечаровых сукенак, якія раптоўна замяняюць зрэб'е. Гэта ўжо нікога не смешыць.

Усе звяртаюцца да засвоеных тут уменняў. Калі Ледавік, дапамагаючы сабе вастрыём, здымае пячатку, Каўфман кладзе сабе дабаўку, я вярчу срэбны келіх і нюхаю брэндзі, Каваліна калупаецца ў зубях, а Дэйдрэ абгрызае галінку вінаграду. Усе выглядаюць расслабленымі і свабоднымі.

— Спадару Карвінаку мы дзякуем за супрацоўніцтва. Спадар Карвінак, боцман Гардзінг дапаможа вам спакаваць рэчы, унізе ў холе чакае кіроўца. Нагадваю, што вы знаходзіцеся пад найвышэйшай клаўзулай дзяржаўнае таямніцы. Я прашу

вас забыцца пра ўсё, што вы тут чулі і бачылі, акрамя аднаго. Таго, што мы пра вас не забудземся. Дзякую і да пабачэння.

У глыбокай цішыні чуваць рэха крокаў Рэнэ, якое разносіцца з-пад скляпення. Калі вялізныя дзверы з грукатам зачыняюцца, ніхто ані словам не перарывае маўчання.

— Спадары Каўфман, Нільфсан і спадарыня Дэкру страхуюць. Пакуль. Спадарыня Маліган, спадар Каваліна, спадар Рагоўскі, спадар Кагоўтэк і спадар Дартлоў — запасны склад.

Цішыня.

— Ляціць спадар Дракайнен.

Аскепак секунды, калі ва ўсіх адпускае нервы. Па меры нашых магчымасцей, вядома. Нільфсан з палёгкай выпроставаецца і робіць глыток віна. Дартлоў сціскае зубы, відаць, як у яго пульсуюць сківічныя мышцы. Дэкру ўражаная, у яе твар як маланкай працяла. Дэйдрэ нейкі момант выглядае як валькірыя. Сціснутыя вусны, высунутае наперад падбароддзе, у вачах бляск дьяментаў. Я не адчуваю нічога. Нічога, акрамя паху ёркшырскага пудыngu.

Нават Кагоўтэк на момант адрываецца ад ежы.

— Спадара Дракайнена я папрашу прайсці са мной. Спадарства запрашаю працягваць вярчу ў больш свабоднай атмасферы. Смачна есці, дзякуй і дабранач. Прашу таксама верыць у лепшае. Місія працягваецца.

— Вы здагадваецеся — чаму? — пытае ён пранікліва, ужо седзячы за сваім сталом і набіваючы люльку.

— Не, камандор.

— Вы найстарэйшы. Вы яшчэ памятаеце свет, дзе мы былі адзіным розумам у Сусвеце. Памятаеце часы, калі не існаваў звышгравітацыйны рухавік, а астранаўтыка была толькі няпэўным эксперыmentам. Вы можаце сабе гэта ўявіць. Вы — дзіця старога свету і нарадзіліся з перакананнем, што існуе толькі тое, што на Зямлі, што мы адзіныя разумныя істоты ў Сусвеце, а хуткасць святла непераадольная. На маю думку, вы лепш дастасуецеся да тых і да іх ментальнасці, бо яны думаюць гэтак жа, мераю свайго свету. Акра-

мя таго, ваша маці была полька, бацька — фін, а выхоўваліся вы ў Харватыі. Вы прызвычаены да культурнага шоку. І вашай рэлігіяй, аднаго з нямногіх, ёсць незалежнасць. Вы не верыце ў дзяржаву, правлы і калектыўны розум. Вы самотнік. Вы верыце ў гэты свой маральны закон і розум. Павінна была ляцець група, і тады б вы засталіся на Зямлі. Але нам трэба даслаць аднаго. Аднаго чалавека. Я мяркую, вы выжывеце. Прынамсі, ёсць нейкія шанцы. Цяпер я скажу вам штосьці, што, апрача мяне, ведаюць, хіба, шасцёра. Гэта ўжо нават не найвышэйшая клаўзула таемнасці. Калі вы пікнеце хоць слоўца каму-колечы, хоць капралу Маліган, загінеце абое. Прашу прабачэння за такі тон, але гэта неабходна. Вядома, што вы павінны знайсці даследчую каманду або высветліць, што з імі адбылося, эвакуіраваць, каго атрымаецца, і, па магчымасці, прыбраць сляды, пакрыць шкоду, якую яны маглі нанесці, калі дайшло да неаўтарызаванага кантакту з ксенацывілізацыяй, але гэта вы дасканалы ведаеце. Аднак вам невядома, што вы атрымалі афіцыйную згоду на выкарыстанне ўсіх сродкаў, адпаведных сітуацыі. Вы ведаеце, што гэта значыць?

Я пацягваю віскі.

— Ліцэнзія на забойства...

— Так. Калі вы будзеце вымушаныя забіць, у вас ёсць на гэта права. Я нясу ўсю адказнасць. Ёсць яшчэ адна справа. Там сутыкнуліся са з'явай, якую мы не ў стане нават дакладна назваць, не тое што патлумачыць. Нешта, што можа быць вельмі небяспечна або, прынамсі, мець важнае значэнне.

Я раблю глыток. Маўчу.

— Там сустракаецца магія, — гаворыць урэшце Ледавік, быццам бы збянтэжана і з агідай. — Прынамсі, так выглядае ў рапартах, з якімі вы пазнаёміцеся. Вяртайцеся адтуль жывы і скажыце мне, што мы сталі ахвярай ілюзіі, штукарства або пабочных эфектаў невядомага фізічнага феномену. Я спадзяюся, што так і будзе. Або вяртайцеся і скажыце, што сусвет перакуліўся з ног на галаву, а наш свет праз момант стане пеклам.

РАЗДЗЕЛ I

* * *

Вузкая камяністая сцежка зарасла траваю. Яна вядзе ўніз. Поруч шуміць ручай. Я іду. Адчуваю сябе турыстам. Мяне мучыць толькі думка, што, куды б я ні пайшоў, мяне нідзе не чакаюць ні турбаза, ні ванна з гарчай вадой, ні чыстая пасцель.

Я думаю пра Дзюваля, які ўрос у дрэва. Дзюваля, якога я пакінуў паволі канаць у зрубленым камлі. Колькі гэта будзе доўжыцца? Пакуль не спарэхнее дрэва? Хто ведае, колькі памірае дрэва.